

foto's Bea Claessens

▲ Houtvester Pöll, rechts, met collega Körscher

◀ De maïs staat 30 centimeter hoog, maar is sterk aangevreten; met grote happen is van praktisch elke kolf het hart weg

Duitse edelherten ter inspiratie

— Bea Claessens

“We kunnen hier alles laten zien, geslaagde en minder geslaagde voorbeelden”, zegt Förster (houtvester) Pöll met enige trots. We zijn met een groep boeren en projectgroepleden van het project Havikerpoort bij hem op bezoek om ons te laten inspireren. De Havikerpoort - een agrarische cultuurlandschap - staat voor de verbinding van de Veluwe met de IJssel. Een van de doelen is daarbij om vrije uitwisseling voor edelherten mogelijk te maken. Het Dammerwald is een goed voorbeeld.

Pöll stelt zich voor als edelhertspecialist en schetst de situatie in het Dämmerwald. Het gebied waar we het over hebben is zo'n 60.000 hectare groot en is een schoolvoorbeeld van verweven cultuurlandschap. In het gebied ligt 20.000 hectare bos, deels verdeeld over twee grote kernen. Het landschap lijkt best op het IJssellandschap, maar het is wel glooiender. Ook qua landbouwstructuur is het te vergelijken,

er zitten hier grote boeren, deels melkveehouders met een honderd koeien en deels grote akkerbouwers.

“De Uftermark – een grote boskern in het gebied – was vroeger in particulier bezit”, vertelt Pöll. “Het was van een grootindustriële uit de stad, hij had het bos voor de jacht. Zijn gasten moesten snel een stuk wild kunnen schieten: 's ochtends en 's avonds een keer op de hoogzit, dan moest de buit binnen zijn.” Pöll schat de draagkracht voor edelherten in dit bos op 1 à 1,5 hert per 100 hectare; dat is laag en komt omdat er geen struiklaag en weinig tot geen ondergroei is, hooguit wat arme grassen. Om de wildstand hoog te houden werd in die tijd dan ook enorm bijgevoerd. In Duitsland is het zo geregeld dat de jachthouder opdraait voor schade aan landbouw. Om te hoge kosten te voorkomen werd het bos ingerasterd. Tien jaar geleden ging het bos over naar de staat en is een ander beheer ingezet. De staat wil natuurlijker beheer, zowel voor het bos als voor het wild. Daarbij past een vrije uitwisseling van het roodwild tussen bos en cultuurlandschap. De rasters werden geslecht, het voeren werd gestopt en er werd gestart met het terugbrengen van de populatie naar veel lagere dichtheden.

“We hebben dat toen niet goed aangepakt”, vindt Pöll. “We kozen voor een geleidelijke reductie van de wildstand. Daardoor hadden we zeker de eerste jaren een veel te hoge jaarlijkse aanwas. Het duurde dus heel lang voordat we op acceptabele aantallen kwamen.”

Geven en nemen

“Hoe bepalen jullie die gewenste stand?”, vraagt een van de mensen uit de groep. Pöll legt uit dat het gebied uit diverse deelgebieden bestaat. Per deelgebied komen grondeigenaren, grondgebruikers en jachthouders bijeen om te bekijken hoe het loopt. “Het is een proces van geven en nemen”, zegt hij. “Let wel, boeren vinden schade nooit leuk. We zoeken naar een optimum, de schade moet inpasbaar blijven. Boeren willen niet telen voor een schadevergoeding, boeren willen oogsten wat ze zaaien. Met 5 dieren per 100 hectare komen we in deze regio op een stand die voor boeren acceptabel is. In een groot deel van het gebied loopt dat nu ook al goed, maar we hebben nog één probleemgebied over, bij de oostelijke boskern. Daar is de dichtheid nu nog steeds zo'n 35 herten per 100 hectare. Het is een kwestie van tijd, over een paar jaar zitten we ook daar op een acceptabele situatie.”

Maar er zijn naast beheer op lage dichtheden nog meer mogelijkheden om schade te voorkomen. Herr Körscher – een van de beheerders – legt uit wat je met sturen in het afschotbeheer kunt bereiken. “Herten zijn niet gek; die hebben het gauw in de gaten als het ergens gevaarlijk is. Als we in het jachtseizoen avond na avond vanaf dezelfde hoogzit jagen, dan laten de dieren zich op een gegeven moment gewoon niet meer zien. Wij vinden continue aanzitjacht niet wenselijk. Het is trouwens ook niet diervriendelijk, de dieren verkeren daardoor in een continue stress. We vinden het belangrijk om rust te creëren. Als herten in het bos in rust kunnen eten veroorzaken ze weinig schade in de landbouw.”

Parfum

“Ik dacht dat herten grasland nodig hadden”, zegt een van de agrariërs. “Nee, nodig hebben ze het niet”, antwoordt Pöll, “ze houden gewoon net als wij van een beetje variatie.” Körscher legt uit hoe men met ‘intervaljacht’ stuurt op rustige en onrustige gebieden. “In de

foerageergebieden jagen we twee weken zeer intensief. Dan zijn alle avonden alle hoogzitten bemand. We jagen op resultaat, als dat vanaf de hoogzit niet lukt gaan we over op een beperkte drukjacht. We geven daar weinig ruchtbaarheid aan, we voeren met een man of tien een kleine bewegingsjacht uit. Na die twee weken jagen we in datzelfde gebied tenminste vier weken niet. In gebieden waar we geen schade willen – de landbouwgronden of bosverjonging – jagen we doorlopend. We zorgen dat daar veel onrust is, liefst sturen we vrouwen met parfum de hoogzit op. Het werkt, op die manier lukt het ons om ongewenste vraat op een acceptabel niveau te houden.”

“Hoe zit het met dierziektes?”, vraagt een van de melkveehouders. Pöll kijkt verbaasd. “Hoezo ziektes? Wild is vrij van ziektes, dat is geen enkel probleem.” “Wij zijn bang”, zegt de melkveehouder, “dat het wild ziektes van vee overdraagt naar ander vee.” Ook daar is Pöll niets van bekend. “Nee, die zorg leeft hier niet onder de boeren. We monitoren het wild re-

gelmatig”, zegt hij. “Altijd is het resultaat negatief.” “Maar dit hier is een beperkt verspreidingsgebied,” zegt de melkveehouder. “Bij ons in de Havikerpoort willen ze heel Nederland aan elkaar knopen, en zelfs naar Duitsland toe. Denkt u niet dat er dan problemen kunnen ontstaan?” Nee, hier is Pöll heel beslist in. Hij ziet geen risico. Er is hier in het verleden wel sprake geweest van kruisverlamming onder het wild. Men veronderstelde dat het te maken had met olieraffinaderijen. Die zijn inmiddels gesloten en de kruisverlamming komt niet meer voor.

Kokers tegen wildvraat

De excursie voert door een groot gebied. We stoppen bij een aantal bosverjongingsvlakten, onder andere van de storm Kyril vorig jaar. Förster Jaeger geeft een toelichting op het bosbeheer. “Dit bos is nu 60% naalddhout, we willen hier toe naar 60% loofhout, daarom hebben we hier eik ingeplant. Eik doet het hier goed, we brengen het naar de veiling waar het zo’n 400 à 500 euro per kubieke meter opbrengt. We hebben in wijd verband gepland met kokers

tegen wildvraat. Met het wijde verband besparen we op de kosten, we hopen op bijmenging met natuurlijke verjonging. We vertrouwen erop dat die komt, zie daarginder maar.” Hij wijst op eerdere verjongingsgaten van de storm uit 1990.

Verderop stoppen we bij weilanden waarvoor met de boer een beheerpakket is afgesproken, vergelijkbaar met onze regeling agrarisch natuurbeheer. Bovenop de beheervergoeding wordt schade getaxeerd en vergoed. We constateren dat de schade beperkt is. “Het is belangrijk”, zegt Pöll, “dat je die schadevergoeding simpel regelt. Er moet niet teveel bureaucratie bij komen kijken. De jachthouder en agrariër komen er meestal samen uit. Als dat niet lukt dan wordt er een taxateur bij gehaald. Lukt het dan nog niet, dan wordt het voorgelegd aan de rechtbank.” “Met wilde zwijnen werkt het niet”, zegt Körscher. “Die veroorzaken zoveel

schade dat landbouwgebieden bijna altijd door de jachthouder worden uitgerasterd.”

Aangevreten kolven

We krijgen te zien waar het nog niet goed gaat: het agrarische gebied dat grenst aan bos met dichtheden van 35 herten per 100 hectare. De maïs staat 30 centimeter hoog, maar is sterk aangevreten; met grote happen is van praktisch elke kolf het hart weg. En we krijgen te zien waar het goed gaat: de excursie eindigt op een plek waar de maïs er uitstekend bijstaat. Er is wel hier en daar wat vraat, maar het overgrote deel van het gewas is goed. “We zijn er nog niet helemaal”, zegt Pöll. “Met een paar jaar hebben we het in het hele gebied op orde. Toch is iedereen er nu wel aan gewend. Niemand hier in deze regio wil het hert nog missen, het is onlosmakelijk verbonden met het cultuurlandschap, het hoort hier thuis.”

Pöll drukt op het hart om het in de Havikerpoort verstandig aan te pakken. “Je moet de herten pas toelaten in het agrarische gebied als de stand in het bosgebied op een acceptabel niveau is, anders vraag je om problemen.” We leggen uit dat we in de Havikerpoort met een experiment willen beginnen: een beperkt gebied voor het hert openstellen en dan goed monitoren wat er gebeurt en welke schade dat met zich meebrengt. “Uitstekend”, zegt Pöll, “maar als je het een experiment noemt, durf dan ook te stoppen als er teveel problemen ontstaan.” Hevig geknik van de agrariërs is zijn deel. “Maar”, vervolgt hij, “als het gaat, dan gaat het, en dan moeten jullie – priemende blik naar de agrariërs – ook niet zeuren.” Zeker, hij wil graag een keer in de Havikerpoort komen kijken. ♦

Bea Claessens, b.claessens@tiscali.nl

ADVERTENTIE

**Onbehandeld
milieuvriendelijk
kastanje
hout**

Dagelijks transport met
eigen vrachtauto's door
heel Nederland

Van Vliet is de **kastanjehoutleverancier** van Nederland. Uitsluitend ontschorst paalhout van gecontroleerde kwaliteit, leverbaar in o.a.:

- origineel Engels hekwerk
- exclusieve poorten
- afrasteringspalen
- antimaaischadepaaltjes
- boompalen
- antiparkeerpalen

Tevens uw adres voor bezaagd Eiken, Larix en Douglas in door u gewenste maten.

Gooyerdijk 41 / 3947 NB Langbroek
Tel. 0343 - 45 44 00 / Fax 0343 - 45 20 04
van Vliet Kastanjehout www.kastanjehout.nl

Van Vliet Kastanjehout b.v., nummer 1 in duurzaam kastanjehout, kwaliteit, kwantiteit, prijs en service.
Duurzaam kastanjehout geogst volgens de beste vorm van verantwoord bosbeheer